Finansutskottets betänkande 1989/90:FiU3

Aktiebolaget Tipstjänsts stöd till idrotten (förs. 1988/89:18)

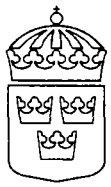

1989/90
FiU3

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet ett förslag från riksdagens revisorer om Aktiebolaget Tipstjänsts stöd till idrotten samt sex motioner som väckts i ärendet. Revisorerna har satt i fråga det direkta stöd som Tipstjänst lämnar till idrotten eftersom det enligt deras mening inte är förenligt med de föreskrifter som reglerar bolagets verksamhet.

Utskottet konstaterar att gällande regler inte ger Tipstjänst utrymme för direkt stöd till svensk idrott och att stödet därför inte kan godtas i sin nuvarande form. Enligt utskottets mening är det dock rimligt att Tipstjänst ges möjlighet att på olika sätt stödja idrotten eftersom den är en förutsättning för att bolaget skall kunna bedriva sin verksamhet. Utskottet föreslår att regeringen ges i uppdrag att utforma riktlinjer för Tipstjänst idrottsstödjande verksamhet. Det stöd som därvid bör kunna komma i fråga behöver enligt utskottets mening inte vara snävt kommersiellt avgränsat utan bör kunna omfatta även satsningar av mer allmän goodwillnatur. Ett förslag i frågan bör snarast underställas riksdagen för beslut.

Utskottet föreslår också att regeringen skall lämna riksdagen en redovisning av det samlade statliga stödet till idrotten.

Till betänkandet har fogats fyra reservationer, en av moderata samlingspartiet, två av centern och en gemensam av vänsterpartiet kommunisterna och miljöpartiet de gröna.

Inledning

I detta betänkande behandlar utskottet

dels riksdagens revisorers förslag angående Aktiebolaget Tipstjänsts stöd till idrotten (förs. 1988/89:18),

dels de med anledning av förslaget väckta motionerna 1988/89:Fi43— 48.

Utskottet har berett kulturutskottet tillfälle att yttra sig i ärendet. *Yttrandet* (1988/89:KrU5y) återfinns som *bilaga* till betänkandet.

Tipstjänst styrelseordförande Walter Slunge och bolagets verkställande direktör Richard Frigren har inför utskottet lämnat upplysningar i ärendet.

Förslaget

I förslag 1988/89:18 har riksdagens revisorer hemställt

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den form av stödverksamhet som Aktiebolaget Tipstjänst för närvarande bedriver fortsättningsvis inte bör få förekomma,

2. att riksdagen begär att regeringen snarast tar ställning till omfattningen av behovet av stöd till idrotten för vadhållningsverksamhetens bedrivande och underställer riksdagen frågan för godkännande.

Motionerna

1988/89:Fi43 av Karin Israelsson (c) vari yrkas

1. att riksdagen begär att regeringen snarast tar ställning till omfattningen av behovet av stöd till idrotten för vadhållningsverksamhetens bedrivande samt att detta innefattar stöd till Föreningen Spelberoende med 2 milj. kr.,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att etiska regler bör ställas på spelreklam samt att reklamutbudet minskar.

1988/89:Fi44 av Anne Wibble m.fl. (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av och riktlinjerna för en utredning om hur en viss del av AB Tipstjänsts överskott skall kunna ställas till idrottens förfogande.

1988/89:Fi45 av Bo Lundgren m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen avslår riksdagens revisorers förslag 1988/89:18.

1988/89:Fi46 av Göran Ericsson (m) vari yrkas att riksdagen avslår riksdagens revisorers förslag 1988/89:18.

1988/89:Fi47 av Inger Schörling m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den av revisorerna ifrågasatta stödverksamheten snarast bör upphöra,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att denna i budgetpropositionen 1989/90 bör ge riksdagen en samlad och fullständig bild av hur stort belopp det totala statliga stödet till idrotten uppgår till.

1988/89:Fi48 av Gunnar Björk m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stödet till idrotten via statens intäkter av spel och lotterier samt AB Tipstjänsts resp. regeringens ansvar i sammanhanget.

Riksdagens revisorer har granskat det helstatliga Aktiebolaget Tipstjänsts kostnader för reklam och stöd till olika ändamål inom den svenska idrotten. Vad beträffar de egentliga reklamkostnaderna har revisorerna inte funnit anledning att göra något uttalande. Däremot ifrågasätter de det direkta stöd som Tipstjänst lämnat till idrottsrörelsen. Enligt revisorerna är ett sådant stöd inte förenligt med de föreskrifter som reglerar bolagets verksamhet. Revisorerna anser också att regeringen saknat stöd av riksdagsbeslut när Tipstjänst givits rätt att fördela överskotten från vissa tipsveckor till olika idrottsändamål.

Finansutskottet får med anledning härav anföra följande. Revisorernas granskning har i huvudsak avsett verksamhetsåret 1987. Av Tipstjänsts verksamhetsberättelse framgår att bolaget detta år stödde idrotten med sammanlagt 59 milj. kr. Härav utgjorde 18,3 milj. kr. ersättningar i samband med affärsöverenskommelser, sponsring m.m. medan resterande 40,7 milj. kr. i verksamhetsberättelsen betecknats som antingen "rent stöd" eller "direkt stöd". Av det sistnämnda beloppet hänför sig i sin tur 14,8 milj. kr. till överskottet från den s.k. Stora Tipsveckan; ett belopp som Tipstjänst fördelat efter bemyndigande av regeringen. Resterande 25,9 milj. kr. av det direkta stödet har bolaget fördelat på eget ansvar.

En motsvarande åtskillnad mellan kommersiellt betingat stöd och direkt stöd görs också i bolagets resultaträkning. Där har sålunda ersättningar i samband med affärsöverenskommelser, sponsring m.m. redovisats som en del av den egna rörelsens kostnader. Det direkta stödet till idrotten däremot har tagits upp som en post vilken belastar rörelseresultatet först efter finansiella intäkter och kostnader.

Enligt Tipstjänsts bolagsordning får högst 5 % av tillgängliga vinstmedel användas för utdelning till aktieägarna. Återstående årsvinst skall disponeras på det sätt som regeringen föreskriver. Sådana föreskrifter har lämnats i det lotteritillstånd som regeringen har meddelat för Tipstjänsts verksamhet. Där anges att bolaget får ta i anspråk del av insatserna för att bestrida sina kostnader. Bolagets vinstmedel skall på visst närmare angivet sätt betalas in till staten. Såsom riksdagens revisorer och kulturutskottet framhållit ger det för Tipstjänst gällande tillståndet inte något utrymme för bolaget att lämna direkt stöd till idrotten.

I sitt yttrande till finansutskottet konstaterar kulturutskottet att det stöd som Tipstjänst beslutat om på eget ansvar inte utgör någon kostnad för bolagets verksamhet. Detta framgår av bolagets egen entydiga redovisning. Enligt kulturutskottets uppfattning kan vad Tipstjänst anfört med anledning av revisorernas granskning inte föranleda att det stöd som bolaget beslutat om nu bedöms på annat sätt än vad bolagets egen redovisning ger uttryck för.

1* *Riksdagen 1989/90. 5 saml. Nr 3*

Med hänvisning härtill anser kulturutskottet att finansutskottet skall föreslå riksdagen att med anledning av revisorernas förslag som sin mening ge regeringen till känna att det med gällande regler i fortsättningen inte bör förekomma att Tipstjänst lämnar direkt stöd till svensk idrott.

AB Tipstjänst har för sin del framhållit att de kostnader som revisorerna ifrågasatt ej är att betrakta som direkt stöd, i betydelsen gåva, till idrotten utan har en klart kommersiell inriktning. De ekonomiska uppgörelser som Tipstjänst på detta sätt träffar med idrottsrörelsen utgör naturligtvis ett stöd i dess verksamhet men är alltid förenade med en motprestation från idrotten. Effekten av bolagets insatser är understundom inte direkt mätbar och inträffar ibland på sikt.

AB Tipstjänst har vidare hävdat att bolaget härvidlag arbetar på samma sätt som andra fristående statliga aktiebolag och måste även framgent göra de bedömningar av olika marknadsföringsåtgärder och produktutveckling som främjar bolagets omsättning och vinst samt tillgodoser kundernas krav på service.

I *motionerna Fi45* av Bo Lundgren m.fl. (m) och *Fi46* av Göran Ericsson (m) yrkas avslag på riksdagens revisorers förslag. I motion Fi45 sägs visserligen att revisorernas genomgång visat att medel anslagits för viss verksamhet, vars innehåll är sådant att det kan ifrågasättas om det ligger inom ramen för Tipstjänsts befogenheter att helt eller delvis bekosta denna. Bolaget måste därför, anser motionärerna, i framtiden vinnlägga sig om en striktare prövning av de projekt som erhåller stöd. Motionärerna hävdar emellertid samtidigt att stödet till helt övervägande del är kostnader som har samband med tipsverksamheten. De anser därför att Tipstjänsts åtaganden "som helhet" inte strider mot de regler som gäller.

I *motion Fi47* av Inger Schörling m.fl. (mp) begärs att riksdagen skall uttala att den av revisorerna ifrågasatta stödverksamheten snarast bör upphöra.

Av vad utskottet nyss anfört framgår att gällande lotteritillstånd inte ger *Tipstjänst* utrymme för *direkt stöd till svensk idrott* och att det därför inte kan godtas i sin nuvarande form. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motionerna Fi45 och Fi46. Något ytterligare initiativ med anledning av motion Fi47 yrkande 1 är inte motiverat varför motionen bör avslås av riksdagen.

Regeringens rätt att besluta om stöd till svensk idrott har enligt kulturutskottet samband med den rätt som regeringen kan ha att enligt lotterilagen medge att överskott från bolagets spelverksamhet får användas för idrottsändamål. Enligt kulturutskottets uppfattning torde regeringens beslut att låta idrottsrörelsen få del av överskottet från en viss spelomgång inte stå i strid med bestämmelserna i lotterilagen.

Finansutskottet är i denna fråga inte av någon annan mening än kulturutskottet. Finansutskottet kan därför inte ansluta sig till det klander som i denna fråga riktas mot regeringen i *motion Fi48* av Gunnar Björk m.fl. (c). Med hänsyn härtill avstyrker utskottet bifall till motion Fi48 i berörd del.

Liksom andra kommersiellt inriktade företag har Tipstjänst behov av att kunna marknadsföra och skapa goda produktionsvillkor för sina produkter. Bred enighet råder härom och självklart finns det inget att erinra mot att medel tas i anspråk för detta ändamål. Revisorernas granskning och Tipstjänsts yttrande i frågan visar emellertid att gränsen mellan vad som kan betraktas som kommersiellt betingade kostnader för marknadsföring m.m. och rena gåvor till idrotten är flytande. Riksdagens revisorer har mot denna bakgrund föreslagit att regeringen snarast skall ta ställning till omfattningen av *behovet av stöd till idrotten för vadhållningsverksamhetens bedrivande* och underställa riksdagen ett förslag för godkännande.

Av intresse i sammanhanget är också att det, som kulturutskottet påpekar, inte finns något entydigt synsätt från statsmakternas sida i fråga om dispositionen av Tipstjänsts vinstmedel. Å ena sidan har nämligen riksdagen hittills avvisat krav på beslut om specialdestinering av Tipstjänsts vinstmedel. Å andra sidan har regeringen medgett att sådana vinstmedel i viss, begränsad utsträckning får tillföras idrottsrörelsen. Kulturutskottet har mot denna bakgrund ansett att det finns skäl att överväga om huruvida stöd av det slag som regeringen beslutat om kan vara motiverat av hänsyn till vadhållningsverksamheten.

Det är enligt kulturutskottet också naturligt att man i det sammanhanget närmare undersöker frågor om regeringens roll och om Tipstjänsts roll när det gäller beslut om allmänna insatser av marknadsföringsnatur. Resultatet av sådana överväganden bör bli avgörande för frågan om det är påkallat att lotterilagen ändras.

Mot denna bakgrund anser kulturutskottet att finansutskottet skall föreslå att riksdagen med anledning av riksdagens revisorers förslag som sin mening ger regeringen till känna att regeringen snarast bör ta ställning till omfattningen av behovet av stöd för vadhållningsverksamhetens bedrivande och underställa frågan riksdagens ställningstagande.

I *motion Fi44* av Anne Wibble m.fl. (fp) föreslås att man skall utreda hur en viss del av Tipstjänsts överskott skall kunna ställas till idrottens förfogande. Motionärerna anger två sätt på vilka detta kan ske. Antingen bemyndigar riksdagen Tipstjänst att direkt fördela en viss del av sitt överskott, som annars skulle levereras in till staten, till stöd för svensk idrott. Eller också beslutar riksdagen att viss andel av Tipstjänsts inlevererade överskott direkt skall tillfalla idrotten.

Även i *motion Fi48* av Gunnar Björk m.fl. (c) biträds revisorernas förslag om en undersökning av vilket idrottsstöd som erfordras för vadhållningsverksamheten. Motionärerna erinrar också om sitt i annat sammanhang framförda förslag om en kultur- och folkrörelsefond uppbyggd med en andel av statens intäkter från spel och lotterier.

Finansutskottet får med anledning av dessa förslag anföra följande. Idrottsrörelsen är en förutsättning för att Tipstjänst skall kunna bedriva sin verksamhet. Det är därför rimligt att Tipstjänst ges möjlighet att på olika sätt stödja idrotten för att därigenom skapa goda relationer och säkerställa fortsatta spelmöjligheter. Ett sådant stöd behöver emellertid inte vara snävt kommersiellt avgränsat utan bör kunna omfatta även satsningar av mer allmän goodwillnatur. I motion Fi44 (fp) diskuteras hur ett sådant mer generellt idrottsstöd kan utformas för Tipstjänsts vidkommande. Utskottet föreslår att regeringen ges i uppdrag att i överensstämmelse med detta synsätt pröva vilka riktlinjer som bör ligga till grund för Tipstjänst idrottsstödjande verksamhet. Ett förslag i frågan bör snarast underställas riksdagen för beslut. Vad utskottet här anfört med anledning av riksdagens revisorers förslag samt motionerna Fi44 (fp) och Fi48 (c) i berörd del bör riksdagen ge till känna för regeringen.

I *motion Fi47* av Inger Schörling m.fl. (mp) föreslås att regeringen i budgetpropositionen 1989/90 bör ge riksdagen *en samlad* och fullständig *bild av* hur stort belopp *det* totala *statliga stödet till idrotten* uppgår till. En sådan redovisning framstår enligt finansutskottets mening som angelägen. Utskottet biträder därför förslaget. Vad utskottet här anfört med anledning av motion Fi47 yrkande 2 bör riksdagen som sin mening ge till känna för regeringen.

I *motion Fi43* av Karin Israelsson (c) aktualiseras också frågan om behovet av sociala insatser mot spelberoendet. Motionären anser att *etiska regler bör ställas på spelreklam*. Hon begär också att reklamutbudet skall minska samt att 2 milj. kr. av utgående stöd skall avdelas till Föreningen Spelberoende. Finansutskottet delar motionärens oro för de problem som ett omfattande spelberoende kan föra med sig och vill i likhet med kulturutskottet ifrågasätta om det i motionen redovisade exemplet på direktreklam rörande Tipstjänsts spel är förenligt med det särskilda ansvar som utgör grunden för att spel med penningvinster i huvudsak är förbehållna staten. Finansutskottet förutsätter emellertid att Tipstjänst med stor uppmärksamhet följer dessa frågor och anpassar sitt reklamutbud till vad som kan anses vara förenligt med bolagets samhällsansvar utan att etiska regler ställs upp. Något särskilt riksdagsuttalande i denna fråga synes därför inte vara påkallat. Vad beträffar frågan om stöd till Föreningen Spelberoende ger, som framgått ovan, nuvarande regler inte utrymme för Tipstjänst att lämna sådant stöd. Utskottet har begärt en översyn av de regler som bör gälla för Tipstjänsts stöd. Utgångspunkten härför är att Tipstjänst skall ges rätt att besluta om eventuellt stöd utan riksdagens eller regeringens direkta medverkan. Riksdagen bör därför inte ge Tipstjänst bindande direktiv om specifika stödobjekt. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion Fi43.

Utskottet hemställer

1. beträffande *Aktiebolaget Tipstjänsts nuvarande stöd till idrotten*

att riksdagen med anledning av förslag 1988/89:18 mom. 1 samt med avslag på motionerna 1988/89:Fi45, 1988/89:Fi46, 1988/89:Fi47 yrkande 1 och 1988/89:Fi48 i berörd del som sin mening ger regeringen till känna att det med gällande regler inte bör förekomma att Aktiebolaget Tipstjänst lämnar direkt stöd till svensk idrott,

res. 1 (m)
res. 2 (c)

2. beträffande *behovet av stöd till idrotten för vadhållningsverksamhetens bedrivande*

att riksdagen med anledning av förslag 1988/89:18 mom. 2 samt motionerna 1988/89:Fi44 och 1988/89:Fi48 i berörd del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om en översyn av Aktiebolaget Tipstjänsts möjligheter att lämna stöd till olika idrottsaktiviteter,

res. 3 (vpk, mp)

3. beträffande *en samlad bild av det statliga stödet till idrotten*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Fi47 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om en samlad redovisning av det statliga stödet till idrotten,

4. beträffande *etiska regler för spelreklam*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi43.

res. 4 (c)

Stockholm den 24 oktober 1989

På finansutskottets vägnar

Anna-Greta Leijon

Närvarande: Anna-Greta Leijon (s), Anne Wibble (fp), Roland Sundgren (s), Arne Andersson i Gamleby (s), Gunnar Björk (c), Per Olof Håkansson (s), Rune Rydén (m), Iris Mårtensson (s), Filip Fridolfsson (m), Lars De Geer (fp), Ivar Franzén (c), Lars-Ove Hagberg (vpk), Carl Frick (mp), Marianne Carlström (s), Sonia Karlsson (s), Maria Hed (s) och Inger René (m).

1. Aktiebolaget Tipstjänsts nuvarande stöd till idrotten (mom. 1)

Rune Rydén, Filip Fridolfsson och Inger René (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 4 som börjar med "Av vad" och slutar med "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Av vad utskottet nyss anfört framgår att gällande lotteritillstånd inte ger *Tipstjänst* utrymme att lämna *direkt stöd till svensk idrott.* Bolaget har valt att låta en del av kostnaderna för idrottsstödet belasta rörelseresultatet efter finansiella intäkter och kostnader. Därigenom kan man av redovisningen missledas att tro att denna del av stödet utgör en direkt gåva till idrottsrörelsen och således står i strid med gällande föreskrifter. Såsom Tipstjänst framhållit har emellertid även denna del av stödet en klart kommersiell inriktning och utgör därmed i praktiken, om än inte i formellt hänseende, en del av rörelsens kostnader. Sett utifrån ett snävt formalistiskt synsätt har således riksdagens revisorer rätt i sin kritik, men insatt i ett större sammanhang kan knappast något klander riktas mot det stöd som Tipstjänst lämnat. Tipstjänst måste i detta avseende ha möjlighet att arbeta på samma villkor som andra fristående statliga aktiebolag. Riksdagens revisorers förslag bör således avslås i denna del.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *Aktiebolaget Tipstjänsts nuvarande stöd till idrotten*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Fi45 och 1988/89:Fi46 avslår förslag 1988/89:18 mom. 1 samt motionerna 1988/89:Fi47 yrkande 1 och 1988/89:Fi48 i berörd del,

2. Aktiebolaget Tipstjänsts nuvarande stöd till idrotten (mom. 1)

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "Av vad" och på s. 5 slutar med "berörd del" bort ha följande lydelse:

Av vad utskottet nyss anfört framgår att gällande lotteritillstånd inte ger *Tipstjänst* utrymme att lämna *direkt stöd till svensk idrott.* Bolaget har valt att låta en del av kostnaderna för idrottsstödet belasta rörelseresultatet efter finansiella intäkter och kostnader. Därigenom kan man av redovisningen missledas att tro att denna del av stödet utgör en direkt gåva till idrottsrörelsen och således står i strid med gällande föreskrifter. Såsom Tipstjänst framhållit har emellertid även denna del av stödet en klart kommersiell inriktning och utgör därmed i praktiken, om än inte i formellt hänseende, en del av rörelsens kostnader.

Sett utifrån ett snävt formalistiskt synsätt har således riksdagens revisorer rätt i sin kritik, men insatt i ett större sammanhang kan knappast något klander riktas mot det stöd som Tipstjänst lämnat. Tipstjänst måste i detta avseende ha möjlighet att arbeta på samma villkor som andra fristående statliga aktiebolag. Riksdagens revisorers förslag bör således avslås i denna del.

Riksdagens revisorer hävdar också att regeringen saknar stöd av riksdagsbeslut när Tipstjänst givits rätt att fördela överskotten från vissa tipsveckor till olika idrottsändamål. Utskottet delar revisorernas uppfattning i denna fråga. Enligt utskottets uppfattning borde regeringen ha underställt riksdagen frågan för beslut. Så har inte skett och regeringen kan därför inte undgå kritik för sitt agerande.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *Aktiebolaget Tipstjänsts nuvarande stöd till idrotten*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Fi48 i berörd del och med anledning av förslag 1988/89:18 mom. 1 samt motionerna 1988/89:Fi45 och 1988/89:Fi46 samt med avslag på motion 1988/89:Fi47 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Behovet av stöd till idrotten för vadhållningsverksamhetens bedrivande (mom. 2)

Lars-Ove Hagberg (vpk) och Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "Finansutskottet får" och slutar med "bör riksdagen ge till känna för regeringen" bort ha följande lydelse:

Finansutskottet får med anledning av dessa förslag anföra följande. Sponsringsverksamhet och stöd av det slag som riksdagens revisorer har satt i fråga bidrar till att styra de ekonomiska resurserna till elitidrott vars huvudsyfte är underhållning. Den för folkhälsan så viktiga breddidrotten kommer därmed på undantag.

Enligt utskottets mening talar starka skäl för att Tipstjänsts överskott skall kunna utnyttjas som stöd för breddidrotten. I motion Fi44 (fp) diskuteras hur ett generellt idrottsstöd kan utformas. Utskottet föreslår att regeringen ges i uppdrag att i överensstämmelse med detta synsätt pröva vilka riktlinjer som bör ligga till grund för hur Tipstjänsts överskott skall kunna användas till idrottsstödjande verksamhet. Ett förslag i frågan bör snarast underställas riksdagen för beslut. Vad utskottet här anfört med anledning av riksdagens revisorers förslag samt motionerna Fi44 (fp) och Fi48 (c) i berörd del bör riksdagen som sin mening ge till känna för regeringen.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *behovet av stöd till idrotten för vadhållningsverksamhetens bedrivande*

att riksdagen med anledning av förslag 1988/89:18 mom. 2 samt motionerna 1988/89:Fi44 och 1988/89:Fi48 i berörd del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om en översyn av hur Aktiebolaget Tipstjänsts överskott skall användas till idrottsstödjande verksamhet,

4. Etiska regler för spelreklam (mom. 4)

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "I *motion Fi47*" och slutar med "motion Fi43" bort ha följande lydelse:

I *motion Fi43* av Karin Israelsson (c) aktualiseras också frågan om behovet av sociala insatser mot spelberoendet. Motionären anser att *etiska regler bör ställas på spelreklam*. Hon begär också att reklamutbudet skall minska samt att 2 milj. kr. av utgående stöd skall avdelas till Föreningen Spelberoende. Finansutskottet delar motionärens oro för de problem som ett omfattande spelberoende kan föra med sig och vill i likhet med kulturutskottet ifrågasätta om det i motionen redovisade exemplet på direktreklam rörande Tipstjänsts produkter är förenligt med det särskilda ansvar som utgör grunden för att spel med penningvinster i huvudsak är förbehållna staten. Enligt utskottets mening bör etiska regler ställas på spelreklamen. Det bör ankomma på regeringen att lägga fram ett förslag om sådana regler. Vad beträffar frågan om stöd till Föreningen Spelberoende ger, som framgått ovan, nuvarande regler inte utrymme för Tipstjänst att lämna sådant stöd. Utskottet har emellertid i det tidigare föreslagit att regeringen skall ges i uppdrag att pröva vilka riktlinjer som bör ligga till grund för Tipstjänsts idrottsstödjande verksamhet. Detta förslag bör enligt utskottets mening också innefatta ett årligt stöd på 2 milj. kr. till Föreningen Spelberoende. Vad utskottet här anfört om etiska regler för spelreklam och stöd till Föreningen Spelberoende bör riksdagen som sin mening ge till känna för regeringen.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *etiska regler för spelreklam*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Fi43 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om etiska regler för spelreklam och bidrag till Föreningen Spelberoende.

Behovet av stöd till idrotten för vadhållningsverksamhetens bedrivande (mom. 2)

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anför:

Vi anser att svensk idrott i hög grad förtjänar samhällets stöd. Statens intäkter av överskott från spelverksamhet uppgår för budgetåret 1989/90 till ca 2,5 miljarder kronor. En betydande del av dessa medel är sådana som indirekt undandragits idrottsföreningarna genom att deras utrymme för intäkter från spel och lotterier har krympt till följd av statens spelverksamhet. Centern har med anledning av detta vid flera tillfällen föreslagit en kultur- och folkrörelsefond, vilken skall byggas upp med en andel av statens intäkter från spel och lotterier. Vi anser att detta är en lämplig form för att stödja även idrotten.

Kulturutskottets yttrande 1988/89:KrU5y

Riksdagens revisorers förslag angående Aktiebolaget Tipstjänsts stöd till idrotten

---

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 9 mars 1989 beslutat bereda kulturutskottet tillfälle att yttra sig över riksdagens revisorers förslag 1988/89:18 angående Aktiebolaget Tipstjänsts stöd till idrotten jämte motionerna 1988/89:Fi43 (c), 1988/89:Fi44 (fp), 1988/89:Fi45 (m), 1988/89:Fi46 (m), 1988/89:Fi47 (mp) och 1988/89:Fi48 (c).

I förslaget redovisar revisorerna en granskning av Tipstjänsts redovisning avseende verksamhetsåret 1987. Vid granskningen har revisorerna funnit att bolaget lämnat vissa föreningar och organisationer på idrottsområdet stöd som inte kan anses vara erforderligt för bolagets löpande vadhållningsverksamhet utan måste anses som ett allmänt direkt stöd till idrotten. Det sammanlagda beloppet av sådant stöd uppgår till 40,7 milj. kr. Regeringen har gett bolaget tillstånd att lämna idrottsorganisationer och idrottsföreningar bidrag med 14,8 milj. kr. Detta har skett genom att regeringen gett Tipstjänst tillstånd att som bidrag till idrotten lämna överskottet av en viss spelomgång, aktiviteten Stora tipsveckan. Beslut om övriga bidrag har bolaget fattat på eget ansvar. Enligt fördelning i årsredovisningen avser sådant stöd bl.a. 20 milj. kr. bidrag till hallar och arenor, 3 milj. kr. bidrag till Riksidrottsförbundet och 2 milj. kr. till en idrottsprofessur.

Revisorerna har i sin granskningsrapport satt i fråga om Tipstjänst har rätt att ge detta stöd till idrotten av bolagets överskott på vadhållningsverksamheten. Revisorerna är även tveksamma till regeringens rätt att utan riksdagens medgivande lämna stöd av det här slaget.

I sitt förslag har revisorerna hemställt *dels* att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den form av stödverksamhet som Tipstjänst för närvarande bedriver i fortsättningen inte bör få förekomma, *dels* att riksdagen begär att regeringen snarast tar ställning till omfattningen av behovet av stöd till idrotten för vadhållningsverksamhetens bedrivande och underställer riksdagen frågan för godkännande.

Avslag på revisorernas förslag yrkas i motionerna Fi45 och Fi46. Motionärerna bakom motion Fi45 menar visserligen att Tipstjänst i framtiden måste vinnlägga sig om en striktare prövning av de projekt till vilka bolaget bidrar med finansieringen. I båda motionerna ges emellertid uttryck för uppfattningen att bolagets agerande är framsprunget ur dess uppgift som kommersiellt bolag och att bolagets agerande – i vart fall som helhet betraktat – inte strider mot de regler som gäller. Frågan om ett överförande av en andel av

Tipstjänsts överskott till idrottsrörelsen bör enligt vad som framhålls i motion Fi45 bli föremål för utredning.

Enligt vad som anförs i motion Fi44 visar vad som framkommit vid revisorernas granskning att det finns behov av tydligare av riksdagen fastlagda riktlinjer för vad Tipstjänst får göra i form av stödverksamhet. Motionärerna bakom denna motion vill också de att en utredning kommer till stånd om hur en andel av Tipstjänsts överskott kan överföras till idrottsrörelsen. De pekar på två möjligheter att få till stånd en sådan överföring: antingen, menar de, bemyndigar riksdagen Tipstjänst att direkt förmedla en viss del av sitt överskott till stöd för svensk idrott, eller också beslutar riksdagen att en viss andel av Tipstjänst vinst skall tillfalla idrotten. Motionärerna förklarar sig inte vara främmande för att Tipstjänst i viss omfattning förmedlar stöd till idrotten.

Även motionärerna bakom motion Fi48 är av uppfattningen att de kostnader som revisorerna ifrågasatt är kommersiellt betingade. Någon kritik kan därför enligt dem inte riktas mot Tipstjänst. Däremot borde, menar de, regeringen ha hört riksdagen i fråga om tillåtande av stöd i samband med aktiviteten Stora tipsveckan. Motionärerna – som samtidigt erinrar om centerpartiets förslag, senast i motion 1988/89:Kr205, att en kultur- och folkrörelsefond byggs upp med en andel av statens intäkter från spel och lotterier – tillstyrker revisorernas yrkande om att regeringen snarast tar ställning till omfattningen av behovet av stöd till idrotten för vadhållningsverksamhetens bedrivande och underställer riksdagen frågan för godkännande. Samma inställning har motionären bakom motion Fi43. Motionären bakom sistnämnda motion vänder sig samtidigt mot det sätt på vilket Tipstjänst marknadsför sina spel. Med hänvisning till ett i motionen närmare redovisat exempel på direktreklam till ungdomar vill hon att etiska regler ställs på spelreklam och att reklamutbudet minskar. Hon begär också att ett stöd införs till föreningen Spelberoende med 2 milj. kr.

Helt bifall till revisorernas förslag yrkas i motion Fi47. Motionärerna bakom denna motion vill att regeringen i nästa års budgetproposition ger riksdagen en samlad och fullständig bild av hur stort det totala statliga stödet till idrotten är.

Utskottet

Lotterier och spel med penningvinster har sedan länge huvudsakligen varit förbehållna staten. Detta har sin grund i spelens attraktivitet. Det har nämligen ansetts att det vid spel med penningvinster kan finnas särskild risk för sociala skadeverkningar. Det har förutsatts att samhället vid utformning av statliga spel och lotterier beaktar dessa risker. Likaså har det ansetts kunna förutsättas att statliga lotterier och spel utformas så att lottköparnas och spelarnas berättigade intressen tillgodoses.

I enlighet med det anförda får enligt lotterilagen lotteri om pengar eller pengars värde inom landet inte utan särskilt tillstånd av regeringen anordnas för allmänheten i andra fall eller annnan ordning än som anges i lagen. Sedan den 1 januari 1989 medger lotterilagen i fråga om lotterier som ordnas av ideell förening med allmännyttigt ändamål att penningvinster får förekomma

i andra lotterier än rikslotterier. Högsta vinsten i pengar skall dock i andra lotterier än bingospel inte få uppgå till mer än 500 kr. För bingospel gäller att penningvinster får uppgå till ett värde motsvarande ett halvt basbelopp, eller således för närvarande 13 950 kr. I övrigt är de möjligheter att ordna lotterier om pengar som lagen medger starkt begränsade.

Regeringen har meddelat tillstånd till vissa lotterier med penningvinster, nämligen i första hand lotterier som ordnas av de statliga bolagen Svenska Penninglotteriet AB och AB Tipstjänst samt totalisatorvadhållning vid hästtävling, som ordnas av AB Trav och Galopp. Sådan vadhållning är att anse som lotteri i lotterilagens mening. Banker har också fått tillstånd att ordna lotterier med penningvinster. Syftet med dessa lotterier är att främja sparandet.

I det för Penninglotteriet meddelade tillståndet har angivits bl.a. det antal lotterier av skilda slag som bolaget får anordna under ett år. Enligt tillståndet får Penninglotteriet bl.a. ordna ett lotteri om året till förmån för konst, teater och andra kulturella ändamål (kulturlotteriet). I det tillstånd som regeringen har meddelat för Tipstjänst har föreskrifter givits om vadhållningen och den lotteriverksamhet i övrigt som bolaget får ordna. Någon reglering motsvarande den som gäller för Penninglotteriet av antalet spelomgångar har dock inte gjorts i tillståndet. Regeringen har emellertid efter framställning från Tipstjänst sedan år 1979 vissa år beslutat bemyndiga bolaget att till idrottsrörelsen överlämna hela eller del av överskottet från en eller flera tipsomgångar. Tipstjänsts vinst har således minskat i motsvarande mån. I de olika regeringsbesluten har angivits till vilka ändamål medlen skall användas. Sådana har varit exempelvis stöd till handikappidrotten, stipendier till elitidrottsmän, bidrag till Riksidrottsförbundets anläggning i Vålådalen och bidrag till en kampanj av Korporationsidrottsförbundet. Av det som direkt stöd till svensk idrott i Tipstjänsts redovisning angivna beloppet avser som revisorerna angivit 14,8 milj. kr. överskott av en viss spelomgång som regeringen bemyndigat Tipstjänst att på visst närmare angivet sätt tillställa idrottsrörelsen.

I enlighet med vad revisorerna redovisat har riksdagen efter förslag av kulturutskottet under en följd av år avvisat motionskrav om att Tipstjänsts överskott eller en del därav skall ställas till förfogande för idrottsrörelsen. Under den allmänna motionstiden i år har väckts motioner som innehåller likartade krav. De skäl som utskottet anfört för sitt tidigare ställningstagande i frågan har utförligt redovisats av revisorerna. Det finns anledning att i anslutning till det anförda framhålla att riksdagens ställningstagande i här aktuellt avseende inte inneburit att riksdagen gjort någon ändring i lotterilagen som begränsat eller ändrat regeringens rätt att ge tillstånd till lotterier. Inte heller i annat sammanhang har lagen ändrats i aktuell del.

Enligt det för Tipstjänst gällande lotteritillståndet får bolaget ta i anspråk del av insatserna för att bestrida sina kostnader. Bolagets vinstmedel skall på visst närmare angivet sätt betalas in till staten. Det för Tipstjänst gällande tillståndet ger således inte något utrymme för bolaget att lämna direkt stöd till idrotten.

De av revisorerna kritiserade utbetalningarna har i Tipstjänsts årsredovisning tagits upp under rubriken Stöd till svensk idrott. I resultaträkningen har

uppgift om stödet och dess belopp upptagits först efter redovisningen av resultat efter avskrivningar och finansiella poster. I en särskild not har stödet specificerats och angivits utgöra direkt stöd till svensk idrott.

Det stöd som bolaget beslutat om på eget ansvar utgör således – enligt bolagets egen entydiga redovisning – inte någon kostnad för bolagets verksamhet. Enligt utskottets uppfattning kan vad Tipstjänst anfört med anledning av revisorernas granskning inte föranleda att det stöd som bolaget beslutat om nu bedöms på annat sätt än vad bolagets egen redovisning ger uttryck för.

Utskottet vill här anmärka att det direkta stöd som på det angivna sättet under en följd av år tagits upp i bolagets årsredovisningar såvitt känt inte har föranlett någon erinran från statens företrädare i samband med den årliga bolagsstämman.

Med hänvisning till det anförda anser kulturutskottet att finansutskottet skall föreslå riksdagen att med anledning av revisorernas förslag som sin mening ge regeringen till känna att det med gällande regler i fortsättningen inte bör få förekomma att Tipstjänst lämnar direkt stöd till svensk idrott.

Utskottet kan i anslutning till det nu gjorda ställningstagandet inte underlåta att som anmärkningsvärt notera att bolagets egna revisorer numera hänvisar bl.a. till att formuleringen i årsredovisningen måhända är olycklig och ett uttryck för marknadsavdelningens inom Tipstjänst önskemål.

Ytterligare bör framhållas att det självfallet inte finns något att erinra mot att Tipstjänst tar i anspråk medel för marknadsföringsinsatser av skilda slag. Det finns i sammanhanget anledning att erinra om att näringsutskottet i betänkandet 1988/89:NU14 nyligen redovisat uppgifter från fem statliga affärsverk och tre statsägda aktiebolag om deras sponsringsverksamhet under de senaste åren. Av redovisningen framgår bl.a. att televerket under åren 1985–1987 som sponsring betalat ut ca 12 milj. kr. om året till idrottsändamål.

Även frågan om regeringens rätt att besluta om stöd till svensk idrott har aktualiserats av riksdagens revisorer. Kulturutskottet noterar att denna frågeställning gäller den rätt som regeringen kan ha att enligt lotterilagen medge att överskott från bolagets spelverksamhet får användas för idrottsändamål.

Enligt utskottets uppfattning torde – som delvis framgått av det föregående – regeringens beslut att låta överskottet från viss spelomgång gå till idrottsrörelsen inte stå i strid med bestämmelserna i lotterilagen.

Vid bedömandet av frågan om någon åtgärd likväl bör vidtas med anledning av revisorernas förslag i denna del bör emellertid beaktas följande. Å ena sidan har, som angetts i det föregående, riksdagen hittills avvisat krav på beslut av riksdagen om specialdestinering av Tipstjänsts vinstmedel. Å andra sidan har regeringen medgett att sådana vinstmedel i viss, begränsad utsträckning tillförs idrottsrörelsen.

Det anförda kan med fog sägas innebära att det inte finns ett entydigt synsätt från statsmakternas sida i fråga om dispositionen av Tipstjänsts vinstmedel. Enligt utskottets uppfattning finns det därför skäl att man överväger frågan om huruvida stöd av det slag som regeringen beslutat om

kan vara motiverat av hänsyn till vadhållningsverksamheten.

Det är också naturligt att – i samband med överväganden av nämnda slag – frågor om regeringens roll och om Tipstjänsts roll när det gäller beslut om allmänna insatser av marknadsföringsnatur blir föremål för en närmare belysning. Resultatet av sådana överväganden bör bli avgörande för frågan om det är påkallat att lotterilagen ändras.

Med hänvisning till det anförda anser kulturutskottet att finansutskottet skall föreslå att riksdagen med anledning av riksdagens revisorers förslag som sin mening ger regeringen till känna att regeringen snarast bör ta ställning till omfattningen av behovet av stöd till idrotten för vadhållningsverksamhetens bedrivande och underställa frågan riksdagens ställningstagande.

Som delvis berörts i det föregående har utskottet att ta ställning till ett antal motionsyrkanden av innehåll att statens inkomster av lotterier och spel helt eller delvis skall ställas till kulturens och/eller folkrörelsernas, främst idrottens, förfogande. Utskottets ställningstaganden kommer att redovisas i ett betänkande som avges i början av 1989/90 års riksmöte. Utskottet vill påpeka att innehållet i betänkandet kan få betydelse för bedömningen av de frågor som tas upp i detta yttrande. I betänkandet kommer utskottet att behandla bl.a. samma fråga som behandlas i motion Fi47, nämligen frågan om huruvida det är motiverat att begära att regeringen i budgetpropositionen skall ge riksdagen en samlad och fullständig bild av hur stort belopp det totala statliga stödet till idrotten är.

Utskottet vill med anledning av vad som anförs i motion Fi43 om behovet av sociala insatser mot spelberoende hänvisa till vad socialutskottet nyligen anfört vid sin behandling av motioner som rör sådana frågor (1988/89:SoU20 s. 14). När det gäller frågan om etiska regler för spelreklam vill kulturutskottet starkt ifrågasätta om det i motionen redovisade exemplet på direktreklam till ungdomar rörande Tipstjänsts spel är förenligt med det särskilda ansvar som utgör grunden för att spel med penningvinster i huvudsak är förbehållna staten.

Enligt utskottets uppfattning bör det dock ankomma på finansutskottet att ta ställning till det yrkande som motionären framställer rörande spelreklam.

Stockholm den 30 maj 1989

På kulturutskottets vägnar

Ingrid Sundberg

Närvarande: Ingrid Sundberg (m), Åke Gustavsson (s), Maja Bäckström (s), Jan-Erik Wikström (fp), Jan Hyttring (c), Anders Nilsson (s), Lars Ahlmark (m), Sylvia Pettersson (s), Erkki Tammenoksa (s), Leo Persson (s), Lars Ahlström (m), Margareta Fogelberg (fp), Stina Gustavsson (c), Alexander Chrisopoulos (vpk), Kaj Nilsson (mp), Ingegerd Sahlström (s) och Ulla Samuelsson (s).

Avvikande mening

Jan Hyttring och Stina Gustavsson (båda c) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "Det stöd" och slutar med "till idrottsändamål" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning visar utredningen att Tipstjänsts motiv för de ifrågasatta kostnaderna torde bl.a. vara marknadsföring, goodwill och att såväl på kort som på lång sikt tillförsäkra bolaget goda förutsättningar för spelverksamheten. Kostnaderna har således – oaktat det sätt på vilket de redovisats – varit kommersiellt motiverade. Någon kritik kan därför inte riktas mot bolaget.

Med hänvisning till det anförda föreslår kulturutskottet att finansutskottet avstyrker bifall till revisorernas yrkande i här aktuell del.

Utskottet förutsätter att Tipstjänst i fortsättningen kommer att redovisa sina kostnader på ett sådant sätt att deras reella innebörd framgår.

Särskilda yttranden

1. Jan-Erik Wikström och Margareta Fogelberg (båda fp) anför:

Enligt vår uppfattning visar den av revisorerna företagna granskningen hur viktigt det är att den utredning om alternativa finansieringsformer för idrotten som folkpartiet föreslagit i motion 1988/89:Kr501 kommer till stånd. En sådan utredning bör bl.a. undersöka hur en stor del av det överskott som tipsverksamheten ger kan ställas direkt och varaktigt till idrottens förfogande.

Som anmärkts i yttrandet kommer emellertid detta förslag och ett antal motionsyrkanden av liknande innebörd att behandlas i ett betänkande som utskottet avger i början av 1989/90 års riksmöte. Vi vill emellertid redan nu framhålla att vi för vår del inte är främmande för att Tipstjänst i viss omfattning skulle kunna fördela stöd till idrotten och att det finns skäl att låta olika organ fördela de statliga anslagen till idrotten.

2. Jan Hyttring och Stina Gustavsson (båda c) anför:

Enligt vår uppfattning är det angeläget att uppmärksamma att regeringen agerat utan riksdagens hörande då det gäller beslut om att låta överskottet från viss spelverksamhet gå till idrottsrörelsen (Stora tipsveckan). För detta kan regeringen inte undgå kritik. Vi vill följaktligen understryka att regeringen borde ha efterhört riksdagens åsikt i frågan.

3. Kaj Nilsson (mp) anför:

Enligt min uppfattning har det visat sig att sponsringsverksamhet och stöd av det slag som revisorerna kritiserat övar ett negativt inflytande på idrottens utveckling: en beroendeställning skapas som hotar idrottens frihet och styr de ekonomiska resurserna till idrottsverksamhet vars huvudsyfte är underhållning. Mot den bakgrunden bör diskuteras hur Tipstjänsts ekonomiska bidrag till idrotten bör minskas. Den för folkhälsan så viktiga breddidrotten borde enligt min uppfattning stödjas av staten snarare än av kommersiella intressen.

En redovisning som ger en samlad och fullständig bild av hur stort belopp det totala statliga stödet till idrotten uppgår till bör ligga till grund för överväganden av hur stort stöd som skall lämnas till, å ena sidan, motionsidrott och annan breddidrott samt, å andra sidan, sådan idrott vars egentliga huvudsyfte är underhållning. Med hänsyn till att utskottet i ett kommande betänkande kommer att ta upp frågan om en sådan redovisning har jag avstått från att i detta sammanhang förorda att finansutskottet tillstyrker det i motion Fi47 framställda yrkandet härom.